

1. Kodeks postępowania cywilnego¹

z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 296)

Tekst jednolity z dnia 10 października 2024 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568)²

(zm.: Dz.U. 2015, poz. 1634; 2020, poz. 2320; 2024, poz. 863, poz. 1222; 2025, poz. 620, poz. 1172, poz. 1302, poz. 1518, poz. 1661; 2026, poz. 26)

Spis treści

	Art.
Tytuł wstępny. Przepisy ogólne	1–14
Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze	15–729
Księga pierwsza. Proces	15–505 ³⁹
Tytuł I. Sąd	15–54
Dział I. Właściwość sądu	15–46
Przepis wstępny	15
Rozdział 1. Właściwość rzeczowa	16–26
Oddział 1. Podstawy właściwości	16–18
Oddział 2. Wartość przedmiotu sporu	19–26
Rozdział 2. Właściwość miejscowa	27–46
Oddział 1. Właściwość ogólna	27–30
Oddział 2. Właściwość przemianowa	31–37 ²
Oddział 3. Właściwość wyłączna	38–42
Oddział 4. Przepisy szczególne	43–46
Dział II. Skład sądu	47–47 ²
Dział III. Wyłączenie sędziego	48–54
Tytuł II. Prokurator	55–60
Tytuł III. Organizacje pozarządowe	61–63
Tytuł IIIa. Państwowa Inspekcja Pracy	63 ¹ –63 ²
Tytuł IIIb. Powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów	63 ³ –63 ⁴
Tytuł IIIc. Podmioty uprawnione do udziału w postępowaniu na podstawie odrębnych przepisów	63 ⁵
Tytuł IV. Strony	64–97
Dział I. Zdolność sądowa i procesowa	64–71
Dział II. Współuczestnictwo w sporze	72–74
Dział III. Interwencja główna i uboczna	75–83
Dział IV. Przepozwanie	84–85
Dział V. Pełnomocnicy procesowi	86–97
Tytuł V. Koszty procesu	98–124
Dział I. Zwrot kosztów procesu	98–110
Dział II. Pomoc prawna z urzędu	111–124

¹ Treść odnośnika publikujemy na końcu ustawy.

² Tekst jednolity ogłoszono dnia 23.10.2024 r.

Tytuł VI. Postępowanie	125–424 ¹²
Dział I. Przepisy ogólne o czynnościach procesowych	125–183
Rozdział 1. Pisma procesowe	125–130 ⁵
Rozdział 2. Doręczenia	131–147
Rozdział 3. Posiedzenia sądowe	148–163
Rozdział 4. Terminy	164–166
Rozdział 5. Uchybienie i przywrócenie terminu	167–172
Rozdział 6. Zawieszenie postępowania	173–183
Dział II. Postępowanie przed sądami pierwszej instancji	183 ¹ –226 ²
Rozdział 1. Mediacja i postępowanie pojednawcze	183 ¹ –186
Oddział 1. Mediacja	183 ¹ –183 ¹⁵
Oddział 2. Postępowanie pojednawcze	184–186
Rozdział 2. Pozew	186 ¹ –205
Rozdział 2a. Organizacja postępowania	205 ¹ –205 ¹²
Rozdział 3. Rozprawa	206–226 ²
Dział III. Dowody	227–315
Rozdział 1. Przedmiot i ocena dowodów	227–234
Rozdział 2. Postępowanie dowodowe	235–309
Oddział 1. Przepisy ogólne	235–243
Oddział 2. Dokumenty	243 ¹ –257
Oddział 3. Zeznania świadków	258–277
Oddział 4. Opinia biegłych	278–291
Oddział 5. Oględziny	292–298
Oddział 6. Przesłuchanie stron	299–304
Oddział 7. Inne środki dowodowe	305–309
Rozdział 3. Zabezpieczenie dowodów	310–315
Dział IV. Orzeczenia	316–366
Rozdział 1. Wyroki	316–353
Oddział 1. Wydanie wyroku	316–332
Oddział 2. Natychmiastowa wykonalność wyroków	333–338
Oddział 3. Wyroki zaoczne	339–349
Oddział 4. Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroków	350–353
Rozdział 1a. Nakazy zapłaty	353 ¹ –353 ²
Rozdział 2. Postanowienia sądu	354–362 ¹
Rozdział 3. Prawomocność orzeczeń	363–366
Dział V. Środki odwoławcze	367–398
Rozdział 1. Apelacja	367–391 ¹
Rozdział 1 ¹ . (<i>uchylony</i>)	392–393 ²⁰
Rozdział 2. Zażalenie	394–398
Dział Va. Skarga kasacyjna	398 ¹ –398 ²¹
Dział Vb. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego	398 ²² –398 ²⁴
Dział VI. Wznowienie postępowania	399–416 ¹
Dział VII. (<i>uchylony</i>)	417–424
Dział VIII. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	424 ¹ –424 ¹²
Tytuł VII. Postępowania odrębne	425–505 ³⁹
Dział I. Postępowanie w sprawach małżeńskich	425–452
Rozdział 1. Przepisy ogólne	425–435
Rozdział 2. Sprawy o rozwód i o separację	436–446 ¹

Rozdział 3. Inne sprawy	447–452
Dział II. Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi	453–458
Dział IIa. Postępowanie w sprawach gospodarczych	458 ¹ –458 ¹³
Dział IIb. Postępowanie z udziałem konsumentów	458 ¹⁴ –458 ¹⁶
Dział III. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych	459–477 ¹⁶
Rozdział 1. Przepisy ogólne	459–476
Rozdział 2. Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy	477–477 ^{7a}
Rozdział 3. Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych	477 ⁸ –477 ¹⁶
Dział IV. Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania	478–479
Dział IVa. Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji i konsumentów oraz w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową	479 ¹ –479 ³⁵
Rozdział 1. (<i>uchylony</i>)	479 ¹ –479 ²⁷
Dział IVb. (<i>uchylony</i>)	479 ³⁶ –479 ⁴⁵
Dział IVc. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki	479 ⁴⁶ –479 ⁵⁶
Dział IVd. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji komunikacji elektronicznej i poczty	479 ⁵⁷ –479 ⁶⁷
Dział IVe. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego	479 ⁶⁸ –479 ⁷⁸
Dział IVf. Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji rynku wodno-kanalizacyjnego	479 ⁷⁹ –479 ⁸⁸
Dział IVg. Postępowanie w sprawach własności intelektualnej	479 ⁸⁹ –479 ¹²⁹
Rozdział 1. Przepisy ogólne	479 ⁸⁹ –479 ⁹⁵
Rozdział 2. Zabezpieczenie środka dowodowego	479 ⁹⁶ –479 ¹⁰⁵
Rozdział 3. Wyjawienie lub wydanie środka dowodowego	479 ¹⁰⁶ –479 ¹¹¹
Rozdział 4. Wezwanie do udzielenia informacji	479 ¹¹² –479 ¹²¹
Rozdział 5. Powództwa szczególne	479 ¹²² –479 ¹²⁹
Dział V. Postępowanie nakazowe i upominawcze	480–505
Rozdział 1. Przepisy ogólne	480–484
Rozdział 2. Postępowanie nakazowe	484 ¹ –497
Rozdział 3. Postępowanie upominawcze	497 ¹ –505
Dział VI. Postępowanie uproszczone	505 ¹ –505 ¹⁴
Dział VII. Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych	505 ¹⁵ –505 ^{27a}
Rozdział 1. Europejskie postępowanie nakazowe	505 ¹⁵ –505 ²⁰
Rozdział 2. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń	505 ²¹ –505 ^{27a}
Dział VIII. Postępowania elektroniczne	505 ²⁸ –505 ³⁹
Rozdział 1. Elektroniczne postępowanie upominawcze	505 ²⁸ –505 ³⁹
Księga druga. Postępowanie nieprocesowe	506–694 ⁸
Tytuł I. Przepisy ogólne	506–525
Tytuł II. Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw	526–694 ⁸
Dział I. Sprawy z zakresu prawa osobowego	526–560 ¹
Rozdział 1. Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu	526–543
Oddział 1. Postępowanie o uznanie za zmarłego	526–534
Oddział 2. Postępowanie o stwierdzenie zgonu	535–538

Oddział 3. Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu	539–543
Rozdział 2. Ubezpieczeniowolnienie	544–560 ¹
Oddział 1. Przepisy ogólne	544–547
Oddział 2. Doradca tymczasowy	548–551
Oddział 3. Postępowanie	552–560 ¹
Dział Ia. Sprawy z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	560 ² –560 ¹²
Dział II. Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli	561–605
Rozdział 1. Sprawy małżeńskie	561–567 ⁵
Rozdział 2. Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze	568–598 ²²
Oddział 1. Przepisy ogólne	568–578 ²
Oddział 2. Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi	579–584
Oddział 3. Sprawy o przysposobienie	585–589
Oddział 4. Sprawy z zakresu opieki	590–598
Oddział 5. Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	598 ¹ –598 ¹⁴
Oddział 6. Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem	598 ¹⁵ –598 ²²
Rozdział 3. Sprawy z zakresu kurateli	599–605
Dział III. Sprawy z zakresu prawa rzeczowego	606–626 ¹³
Rozdział 1. Przepisy ogólne	606–608
Rozdział 2. Stwierdzenie zasiedzenia	609–610
Rozdział 2a. Przepadek rzeczy	610 ¹ –610 ⁷
Oddział 1. Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego	610 ¹ –610 ⁵
Oddział 2. Przepadek pojazdów	610 ⁶ –610 ⁷
Rozdział 3. Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem	611–616
Rozdział 4. Zniesienie współwłasności	617–625
Rozdział 5. Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu	626
Rozdział 6. Postępowanie wieczystoksięgowe	626 ¹ –626 ¹³
Dział IV. Sprawy z zakresu prawa spadkowego	627–691
Przepisy wstępne	627–632
Rozdział 1. Zabezpieczenie spadku, wykaz inwentarza i spis inwentarza	633–639
Rozdział 2. Przyjęcie lub odrzucenie spadku	640–645
Rozdział 3. Ogłoszenie testamentu	646–654
Rozdział 4. Wyjawienie przedmiotów spadkowych	655–660
Rozdział 5. Przesłuchanie świadków testamentu ustnego	661–663
Rozdział 6. Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu	664–665
Rozdział 6a. Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego	665 ¹ –665 ⁵
Rozdział 7. Zarząd spadku nieobjętego	666–668 ¹
Rozdział 8. Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	669–679 ²
Rozdział 9. Dział spadku	680–689
Rozdział 10. Inne sprawy spadkowe	690–691

Dział IVa. Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego	691 ¹ –691 ⁹
Dział IVb. Sprawy z zakresu prawa pracy	691 ¹⁰ –691 ¹¹
Dział V. Sprawy depozytowe	692–693 ²²
Rozdział 1. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	692–693 ¹⁰
Rozdział 2. Zwrot depozytu sądowego składającemu i wydanie depozytu sądowego uprawnionemu	693 ¹¹ –693 ¹⁷
Rozdział 3. Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu	693 ¹⁸ –693 ²²
Dział VI. Postępowanie rejestrowe	694 ¹ –694 ⁸
Księga trzecia. (<i>uchylona</i>)	695–715
Przepisy wstępne (<i>uchylony</i>)	695–696
Tytuły I–IV. (<i>uchylone</i>)	697–715
Księga czwarta. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt	716–729
Część druga. Postępowanie zabezpieczające	730–757
Tytuł I. Przepisy ogólne	730–746
Tytuł II. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych	747–754 ¹
Tytuł III. Inne wypadki zabezpieczenia	755–757
Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne	758–1095 ¹
Tytuł I. Przepisy ogólne	758–843
Dział I. Organy egzekucyjne, ich właściwość i postępowanie w ogólności	758–775 ¹
Dział II. Tytuły egzekucyjne i klauzula wykonalności	776–795
Dział IIa. Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego	795 ¹ –795 ⁵
Dział IIb. Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty	795 ⁶ –795 ⁷
Dział IIc. Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń	795 ⁸ –795 ⁹
Dział IId. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych	795 ¹⁰ –795 ¹¹
Dział IIIda. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej	795 ^{11a} –795 ^{11c}
Dział IIe. Wyciągi z orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych	795 ¹² –795 ¹³
Dział IIIf. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych	795 ¹⁴ –795 ¹⁷
Dział III. Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne	796–817
Dział IV. Zawieszenie i umorzenie postępowania	818–828
Dział V. Ograniczenia egzekucji	829–839
Dział VI. Powództwa przeciwegzekucyjne	840–843
Tytuł II. Egzekucja świadczeń pieniężnych	844–1040 ¹
Dział I. Egzekucja z ruchomości	844–879 ¹¹
Rozdział 1. Zajęcie	844–863
Rozdział 2. Sprzedaż	864–879
Rozdział 3. Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej	879 ¹ –879 ¹¹
Dział II. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę	880–888
Dział III. Egzekucja z rachunków bankowych	889–894

Dział IV. Egzekucja z innych wierzytelności	895–908 ¹
Dział IVa. Egzekucja z innych praw majątkowych	909–912
Dział V. Wyjawienie majątku	913–920 ²
Dział VI. Egzekucja z nieruchomości	921–1013
Rozdział 1. Przepisy wstępne	921–922
Rozdział 2. Zajęcie	923–941
Rozdział 3. Opis i oszacowanie	942–951
Rozdział 4. Obwieszczenie o licytacji	952–961
Rozdział 5. Warunki licytacyjne	962–971
Rozdział 6. Licytacja	972–986
Rozdział 6a. Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elek- tronicznej	986 ¹ –986 ¹¹
Rozdział 7. Przybicie	987–997
Rozdział 8. Przesądzenie własności	998–1003
Rozdział 9. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego	1004–1013
Dział VIa. Uproszczona egzekucja z nieruchomości	1013 ¹ –1013 ⁶
Dział VII. Egzekucja ze statków morskich	1014–1022 ⁴
Dział VIII. Podział sumy uzyskanej z egzekucji	1023–1040 ¹
Rozdział 1. Przepisy ogólne	1023–1028 ¹
Rozdział 2. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z wynag- rodzenia za pracę	1029–1032
Rozdział 3. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z rucho- mości, wierzytelności i innych praw majątkowych	1033–1034
Rozdział 4. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieru- chomości	1035–1040 ¹
Tytuł III. Przepisy szczególne o egzekucji	1041–1095 ¹
Dział I. Egzekucja świadczeń niepieniężnych	1041–1059
Dział II. Przepisy szczególne o egzekucji z udziałem Skarbu Pań- stwa oraz przedsiębiorców	1060–1065
Rozdział 1. Przepisy ogólne	1060–1064
Rozdział 2. Egzekucja przez zarząd przymusowy	1064 ¹ –1064 ¹³
Rozdział 3. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego	1064 ¹⁴ –1065
Dział III. Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nierucho- mości w drodze sprzedaży publicznej	1066–1071
Dział IV. (<i>uchylony</i>)	1072–1080
Dział V. Egzekucja świadczeń alimentacyjnych	1081–1088
Dział VI. (<i>uchylony</i>)	1089–1095 ¹
Część czwarta. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego	1096–1153 ²⁵
Przepis wstępny (<i>uchylony</i>)	1096
Księga pierwsza. Jurysdykcja krajowa	1097–1110 ⁴
Tytuł I. Przepisy ogólne	1097–1102
Tytuł III. Jurysdykcja krajowa w procesie	1103–1105 ¹
Tytuł IV. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu nieprocesowym	1106–1110 ²
Tytuł IVa. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczają- cym i egzekucyjnym	1110 ³ –1110 ⁴
Księga pierwsza a. Immunitet sądowy i egzekucyjny	1111–1116
Księga druga. Postępowanie	1117–1144 ¹³

Tytuł I. Zdolność sądowa i procesowa	1117–1118
Tytuł II. Zabezpieczenie kosztów procesu	1119–1128
Tytuł III. Zwolnienie cudzoziemców od kosztów sądowych	1129
Tytuł IV. Pomoc prawna	1130–1136
Tytuł V. Zabezpieczenie dowodów	1137
Tytuł VI. Zagraniczne dokumenty urzędowe	1138
Tytuł VII. Czynności dotyczące spadku po cudzoziemcach	1139–1142
Tytuł VIIA. Europejskie poświadczenie spadkowe	1142 ¹ –1142 ⁷
Tytuł VIII. Stwierdzenie obcego prawa i wzajemności	1143
Tytuł IX. Uzasadnienie prawomocnych orzeczeń i wydawanie za- świadczeń	1144–1144 ¹
Tytuł X. Wniosek o uchylenie wyroku wydanego w sprawie ali- mentacyjnej	1144 ²
Tytuł XI. Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku banko- wym	1144 ³ –1144 ¹³
Księga trzecia. Uznanie i stwierdzenie wykonalności	1145–1153 ¹²
Tytuł I. Uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych	1145–1149 ¹
Tytuł II. Wykonalność orzeczeń sądów państw obcych lub roz- strzygnięć innych organów państw obcych oraz ugód zawar- tych przed takimi sądami i organami lub przez nie zatwierdzo- nych	1150–1153
Tytuły III–VI. (<i>uchylone</i>)	1153 ¹ –1153 ¹²
Księga czwarta. Uznanie i wykonanie niektórych orzeczeń są- dów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzących z tych państw ugód, dokumentów urzędowych i porozumień	1153 ¹³ –1153 ²⁵
Tytuł I. Przepisy ogólne	1153 ¹³ –1153 ^{15b}
Tytuł II. Wykonanie	1153 ¹⁶ –1153 ^{22b}
Tytuł III. Odmowa uznania lub wykonania	1153 ²³ –1153 ²⁵
Część piąta. Sąd polubowny (arbitrażowy)	1154–1217
Tytuł I. Przepisy ogólne	1154–1160
Tytuł II. Zapis na sąd polubowny	1161–1168
Tytuł III. Skład sądu polubownego	1169–1179
Tytuł IV. Właściwość sądu polubownego	1180–1182
Tytuł V. Postępowanie przed sądem polubownym	1183–1193
Tytuł VI. Wyrok sądu polubownego i zakończenie postępowania	1194–1204
Tytuł VII. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego	1205–1211
Tytuł VIII. Uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polu- bownego lub ugody przed nim zawartej	1212–1217
Oдношник	

Tytuł wstępny. Przepisy ogólne

Art. 1.^{3,4} [Sprawy cywilne] Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Art. 2. [Droga sądowa] § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

§ 1a-2. (*uchylone*)

§ 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Art. 3. [Zasada prawdy] Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.

Art. 4. (*uchylony*)

Art. 4¹. [Nadużycie prawa procesowego] Z uprawnienia przewidzianego w przepisach postępowania stronom i uczestnikom postępowania nie wolno czynić użytku niezgodnego z celem, dla którego je ustanowiono (nadużycie prawa procesowego).

Art. 5. [Pouczanie stron] W razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych.

³ Utracił moc z dniem 17 lipca 2000 r., rozumiany w ten sposób, iż w zakresie pojęcia „sprawy cywilnej” nie mogą się mieścić roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r. sygn. akt SK 12/99 (Dz.U. Nr 55, poz. 665).

⁴ Utracił moc z dniem 11 września 2017 r.:

- w zakresie, w jakim dotyczy zagadnienia oceny prawidłowości procedury wyboru sędziogo Trybunału Konstytucyjnego,
- w zakresie, w jakim dotyczy zagadnienia oceny prawidłowości procedury przedstawienia kandydatów na stanowisko Prezesa oraz Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału Konstytucyjnego i powołania ich przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2017 r. sygn. akt K 10/17 (Dz.U. z 2017 r. poz. 1727).

Art. 6. [Postulat szybkości postępowania] § 1. Sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy.

§ 2. Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są przytaczać wszystkie fakty i dowody bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko.

Art. 7. [Udział prokuratora] Prokurator może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego. W sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w wypadkach wskazanych w ustawie.

Art. 8. [Udział organizacji pozarządowych] Organizacje pozarządowe, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą dla ochrony praw obywateli, w wypadkach przewidzianych w ustawie, wszcząć postępowanie oraz wziąć udział w toczącym się postępowaniu.

Art. 9. [Zasada jawności] § 1. Rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt.

§ 1¹. Przeglądanie akt sprawy oraz udostępnianie stronom i uczestnikom postępowania odpisów, kopii lub wyciągów z akt sprawy może się odbywać za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, zwanego dalej „systemem teleinformatycznym”, albo systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 53e § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334), zwanego dalej „portalem informacyjnym”.

§ 2. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku, chyba że protokół został sporządzony wyłącznie pisemnie. Przewodniczący wydaje z akt sprawy zapis dźwięku, jeżeli wydaniu zapisu obrazu i dźwięku sprzeciwia się ważny interes publiczny lub prywatny.

§ 3. Jeżeli posiedzenie odbyło się przy drzwiach zamkniętych strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy jedynie zapisu dźwięku.

Art. 9¹. [Zgoda na utrwalenie przebiegu posiedzenia] § 1. Nie jest wymagane zezwolenie sądu na utrwalanie przez strony lub uczestników postępowania przebiegu posiedzeń i innych czynności sądowych, przy których są obecni, za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk.

§ 2. Strony i uczestnicy postępowania uprzedzają sąd o zamiarze utrwalenia przebiegu posiedzenia lub innej czynności sądowej za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk.

§ 3. Sąd zakazuje stronie lub uczestnikowi postępowania utrwalenia przebiegu posiedzenia lub innej czynności sądowej za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, jeżeli posiedzenie lub jego część odbywa się przy drzwiach zamkniętych lub sprzeciwia się temu względ na prawidłowość postępowania.

Art. 10. [Uгода sądowa] W sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd dąży w każdym stanie postępowania do ich ugodowego załatwienia, w szczególności przez nakłanianie stron do mediacji.

Art. 11. [Moc wyroków karnych] Ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączające lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną.

Art. 12. [Roszczenia z przestępstwa] Roszczenia majątkowe wynikające z przestępstwa mogą być dochodzone w postępowaniu cywilnym albo w wypadkach w ustawie przewidzianych w postępowaniu karnym.

Art. 13. [Tryb procesowy] § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w procesie, chyba że ustawa stanowi inaczej. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach odrębnych.

§ 2. Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Art. 14. (*uchylony*)

Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze

Księga pierwsza. Proces

Tytuł I. Sąd

Dział I. Właściwość sądu

Przepis wstępny

Art. 15. [Czas orzekania o właściwości] § 1. Sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

§ 2. Sąd nie może uznać, że jest niewłaściwy, jeżeli w toku postępowania stał się właściwy.

Rozdział 1. Właściwość rzeczowa

Oddział 1. Podstawy właściwości

Art. 16. [Właściwość sądów rejonowych] § 1. Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

§ 2. (*uchylony*)

Art. 17. [Właściwość sądów okręgowych] Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

- 1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązywanie przysposobienia;
- 2) (*uchylony*)
- 3) o roszczenia wynikające z Prawa prasowego;
- 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym;
- 4¹) o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni;
- 4²) o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną;
- 4³) (*uchylony*)
- 4⁴) o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem;
- 4⁵) o roszczenia wynikające z naruszenia praw przysługujących na mocy przepisów o ochronie danych osobowych.
- 5) (*uchylony*)
- 6) (*uchylony*)

Art. 18. [Przekazanie sprawy sądowi okręgowemu] § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie rejonowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi okręgowemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia.

§ 2. Przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę sąd okręgowy może odmówić przyjęcia sprawy do rozpoznania i zwrócić ją sądowi rejonowemu, jeżeli uzna, że poważne wątpliwości nie zachodzą. Postanowienie zapada w składzie trzech sędziów i wymaga uzasadnienia. Ponowne przekazanie tej samej sprawy przez sąd rejonowy nie jest dopuszczalne.

Oddział 2. Wartość przedmiotu sporu

Art. 19. [Zasada] § 1. W sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu.

§ 2. W innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu, uwzględniając postanowienia zawarte w artykułach poniższych.

Art. 20. [Roszczenia główne a roszczenia akcesoryjne] Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego.

Art. 21. [Kilka roszczeń] Jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość.

Art. 22. [Świadczenia powtarzające się] W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok – za cały czas ich trwania.

Art. 23. [Najem] W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony – suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nieoznaczony – suma czynszu za okres trzech miesięcy.

Art. 23¹. [Roszczenia pracowników] W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy wartość przedmiotu sporu stanowi, przy umowach na czas określony – suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony – za okres jednego roku.

Art. 23². [Wydanie nieruchomości] W sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa wartość przedmiotu sporu oblicza się przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy należnemu od danego rodzaju nieruchomości.

Art. 24. [Zabezpieczenia] W sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi suma wierzytelności. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza.

Art. 25. [Sprawdzenie] § 1. Sąd może sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie.

§ 2. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

§ 3. Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaże sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych – przekaże temu z nich, który wskaże powód.

Art. 26. [Reguła utrwalenia wartości przedmiotu sporu] Po ustaleniu w myśl artykułu poprzedzającego, wartość przedmiotu sporu nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.

Rozdział 2. Właściwość miejscowa

Oddział 1. Właściwość ogólna

Art. 27. [Zasada] § 1. Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

§ 2. Miejsce zamieszkania określa się według przepisów kodeksu cywilnego.

Art. 28. [Brak miejsca zamieszkania] Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce, ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu w Polsce, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce – według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce.

Art. 29. [Skarb Państwa] Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Art. 30. [Siedziba] Powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi niebędącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby.

Oddział 2. Właściwość przemiana

Art. 31. [Istota] § 1. Powództwo w sprawach objętych przepisami oddziału niniejszego wytoczyć można bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd oznaczony w przepisach poniższych.

§ 2. Przepisów niniejszego oddziału nie stosuje się w sprawach przeciwko konsumentom.

Art. 32. [Alimenty; ustalenie ojcostwa] Powództwo o roszczenie alimentacyjne oraz o ustalenie pochodzenia dziecka i związane z tym roszczenia wytoczyć można według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej.

Art. 33. [Roszczenia przeciwko przedsiębiorcy] Powództwo o roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału.

Art. 34. [Roszczenia z umów] § 1. Powództwo o zawarcie umowy, ustalenie jej treści, o zmianę umowy oraz o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, a także o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy można wytoczyć przed sąd miejsca jej wykonania.

§ 2. Za miejsce wykonania umowy uważa się miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju, w szczególności w przypadku:

- 1) sprzedaży rzeczy ruchomych – miejsce, do którego rzeczy te zgodnie z umową zostały lub miały zostać dostarczone;
- 2) świadczenia usług – miejsce, w którym usługi zgodnie z umową były lub miały być świadczone.

§ 3. W przypadku wątpliwości miejsce wykonania umowy powinno być stwierdzone dokumentem.

Art. 35. [Delikty] Powództwo o roszczenie z czynu niedozwolonego wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Art. 35¹. [Powództwo o ochronę dóbr osobistych] Powództwo o ochronę dóbr osobistych naruszonych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda.

Art. 36. [Wynagrodzenie pełnomocnika] Powództwo o zapłatę należności za prowadzenie sprawy wytoczyć można przed sąd miejsca, gdzie pełnomocnik procesowy sprawę prowadził.

Art. 37. [Najem nieruchomości] Powództwo o roszczenie ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości wytoczyć można przed sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 37¹. [Powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku] § 1. Powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności.

§ 2. Kilku zobowiązanych z weksla lub czeku można łącznie pozwać przed sąd miejsca płatności lub sąd właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawcy weksla własnego lub czeku.

Art. 37². [Powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej] § 1. Powództwo o roszczenie wynikające z czynności bankowej przeciwko bankowi, innej jednostce organizacyjnej uprawnionej do wykonywania czynności bankowych lub ich następcom prawnym można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się także do powództwa przeciwko bankowi hipotecznemu lub jego następcy prawnemu o roszczenie wynikające z czynności banku hipotecznego.

Oddział 3. Właściwość wyłączna

Art. 38. [Prawa rzeczowe na nieruchomości] § 1. Powództwo o:

- 1) własność lub inne prawa rzeczowe na nieruchomości,
- 2) posiadanie nieruchomości,

- 3) roszczenia wynikające z art. 231 Kodeksu cywilnego,
 4) roszczenia wynikające z art. 224–228 i art. 230 Kodeksu cywilnego, o ile są związane z nieruchomością
 – wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca położenia nieruchomości, przy czym jeżeli przedmiotem sporu jest służebność gruntowa, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej.

§ 2. Właściwość powyższa rozciąga się na roszczenia osobiste związane z prawami rzeczowymi i dochodzone łącznie z nimi przeciwko temu samemu pozwanemu.

§ 3. Sąd właściwy może na zgodny wniosek stron przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli przemawiają za tym względy celowości.

Art. 39. [Spadki] Powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, jak również z tytułu zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy, a jeżeli miejsca jego zwykłego pobytu w Polsce nie da się ustalić, przed sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część.

Art. 40. [Członkostwo] Powództwo ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia wytacza się wyłącznie według miejsca ich siedziby.

Art. 41. [Małżeństwo] Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania powoda.

Art. 42. [Rodzice a dzieci] Powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca zamieszkania powoda, jeżeli brak jest podstaw do wytoczenia powództwa według przepisów o właściwości ogólnej.

Oddział 4. Przepisy szczególne

Art. 43. [Wybór sądu] § 1. Jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, wybór między tymi sądami należy do powoda.

§ 2. To samo dotyczy wypadku, gdy nieruchomość, której położenie jest podstawą oznaczenia właściwości sądu, jest położona w kilku okręgach sądowych.

Art. 44. [Wyznaczenie przez sąd przełożony] § 1. Jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności, sąd nad nim przełożony wyznaczy inny sąd równorzędny.

§ 2. O wyznaczenie innego sądu równorzędnego występuje sąd właściwy.